

Styre: Fakultetsstyret ved Det juridiske fakultet
Styresak: 9/22
Møtedato: 1.2.2022
Journalnummer: 2022/1550

REFORM AV 5. STUDIEÅR – OVERORDNEDE RAMMER OG VIDERE PROSESS

1. Innledning

Arbeidsgruppen for 5. studieår la frem sin innstilling 15. februar 2021 (Vedlegg 1). Innstillingen ble sendt på høring internt på fakultetet våren 2021, og det kom inn 14 høringsuttalelser innen fristen 23. april (samlet i vedlegg 2). I kjølvannet av høringsrunden ble det gjennomført et digitalt allmøte 6. mai. Forberedelsen av en styresak om reform av 5. studieår ble deretter påbegynt høsten 2021, etter at det nye dekanatet var på plass, men arbeidet ble noe forsinket som følge av mer presserende saker, herunder særlig knyttet til koronapandemien.

Spørsmålet om reform av 5. studieår er stort og viktig. Høringsrunden viser at det er ulike oppfatninger om flere av arbeidsgruppens forslag. På samme måte som ved reformen av 1.-3. studieår mener dekan og fakultetsdirektør at det er viktig å sikre en god og grundig prosess, og at det derfor er riktig at saken i denne omgang bare legges frem som en drøftings-sak. Fakultetsstyrets bes om å uttale seg både om innretningen av fremtidens 5. studieår, og prosessessen frem til et endelig vedtak i saken. Selv om det er ønskelig med fremdrift i saken, er det ingen hastesak – de vedtatte endringene på 1.-3. studieår som nå implementeres, utløser ikke i seg selv behov for endringer på 5. studieår. Selv om det er ønskelig at en reform av 5. studieår er klar når første kull på den reviderte studieordningen begynner på dette året høsten 2025, er det ikke slik at dette er påkrevd. En annen sak er at implementeringen av den reviderte studieordningen på vårsemesteret på 3. året, som vil skje våren 2024, vil få en viss betydning for innretningen av de engelskspråklige spesiallemnene på 5. studieår (se egen styresak om det nye vårsemesteret på 3. studieår, sak 8/22).

Ettersom dette er første gang arbeidet med reform av 5. studieår på studieordningen av 2021 legges frem for dagens fakultetsstyre, inkluderer dette saksforelegget også en del bakgrunnsinformasjon, med videre henvisninger til tidligere utredninger og vedtak.

2. Den overordnede målsettingen for 5. studieår: fordypning på en levende campus

Oppfatningen av at det er behov for en nivåheving på 5. studieår har stått sentralt i arbeidet med å reformere større deler av studieordningen av 2003. Når det nå er etablert valgemenner og utvekslingsmuligheter på 3. studieår er det enklere å ytterligere øke de faglige kravene til både de valgemenner og de utvekslingsmuligheter som vi vil tilby på fremtidens 5. studieår. På dagens ordning er det et uløselig spenningsforhold mellom fakultetets mål om å være et attraktivt utvekslingssted for utvekslingsstudenter fra andre land og det tilknyttede ønsket om å

la disse studentene få møte våre egne studenter på den ene siden, og ønsket om et reelt masternivå på 5. studieår på den andre siden. –Langt de fleste av de utenlandske studentene som vi tar imot er på bachelor-nivå (3. og 4.årsstudenter), og dette, sammen med begrensede undervisningsressurser, legger noen begrensninger på det faglige nivået på de engelskspråklige spesialemnene som vi tilbyr på dagens 5. år.

Dekan og fakultetsdirektør slutter seg til arbeidsgruppens oppfatning av at det utvilsomt er elementer på dagens opplegg på femte studieår som holder høyt faglig nivå, og som sikrer eller i det minste legger til rette for at studentene kan oppnå det læringsutbyttet som læringsutbyttebeskrivelsen foreskriver. Dette gjelder særlig JUS397 *Forskerlinjen*, hvor tett oppfølging av liten gruppe utvalgte studenter sørger for et høyt læringstrykk gjennom hele semesteret. Det gjøres mye godt arbeid med de norskspråklige spesialemnene, men de svært begrensede undervisningsressursene gjør at det nok dessverre langt på vei er gjennom selvstudium at studentene tilegner seg det påkrevde læringsutbyttet.

Samtidig deler dekan og fakultetsdirektør arbeidsgruppens oppfatning av at nivået på dagens 5. studieår samlet sett er for ujevnt, og minstekravene for små. To eksempler er de engelskspråklige spesialemnene og den ordinære masteroppgaven på 30 studiepoeng (JUS399), hvor det nok er slik at ambisiøse og selvstendige studenter kan oppnå ønsket fordypning, men hvor undervisningsopplegget og minstekravene for bestått er for beskjedne til at fakultetet kan garantere at dette gjelder samtlige studenter. Et tredje eksempel er kravene vi stiller til studenter som tar deler av 5. studieår i utlandet. Selv om fakultetet oppmuntrer studentene våre til å velge emner på masternivå, er det noen som tar emner ment for bachelorstudenter (gjelder spesielt Erasmus+-avtalene).

Et utslag av det beskjedne undervisningstilbudet på 5. studieår, både på spesialemnene og for studentene som skriver masteroppgaver, er at altfor få av studentene på 5. studieår befinner seg på Dragefjellet dette året. Det er vanskelig å tallfeste dette, men det er betegnende at oppmøtet på forelesningene som tilbys på JUS399 *Masteroppgave (30 sp)* gjennomgående er i størrelsesorden 30-40 studenter hvert semester, noe som utgjør bare om lag 25 prosent av de studentene som hvert år leverer sin masteroppgave.¹ På de engelskspråklige spesialemnene er det velkjent at det er stor forskjell på antall MAJUR-studenter som er oppmeldt i et emne og de som faktisk møter på undervisningen, og også på de norskspråklige valgemnene er det slik at det er mange fjernstudenter (det er ikke bare egne MAJUR-studenter som er fjernstudenter men også studenter fra andre institusjoner, ferdige kandidater som tar ytterligere fordypning og andre personer som tar emnene som videreutdanning).

Dekan og fakultetsdirektør slutter seg til arbeidsgruppens overordnede målsetting for morgendagens 5. studieår: faglig fordypning på høyt nivå, på en levende campus med mange 5. årsstudenter som man kan diskutere og kollokviere med. Det vil fremdeles være slik at visse spesialemner bør innrettes slik at de kan tas også av andre enn våre egne studenter, som f.eks. studenter fra UiO og UiT – primært emner som vi etter avtale med UiO og UiT har et nasjonalt ansvar for. Det er også ønskelig å samarbeide med UiO og UiT om visse emner som skal kunne tas av studenter ved alle tre fakulteter, og som derfor forutsetningsvis ikke kan legge opp til fysisk tilstedeværelse på Dragefjellet.² Dette hindrer imidlertid ikke at det

¹ 60-80 studenter om de to semestrene legges sammen, holdt opp mot de ca. 300 studentene som årlig uteksamineres med en masteroppgave skrevet hos oss.

² Fakultetet har allerede to slike emner - JUS294-2-A *Privacy and Data Protection* og JUS295-2-A *Legal Technology: Artificial Intelligence and Law*, begge i regi av CELL-samarbeidet.

må være et prioritert mål å få på plass et 5. studieår som sørger for at alle de av MAJUR-studentene våre som ikke reiser på utveksling, er til stede i studiemiljøet på campus. Dersom man studerer jus i Bergen, bør det være en selvsagt forventning at man fysisk befinner seg i Bergen – også på siste studieår.

Dekan og fakultetsdirektør slutter seg med disse bemerkningene til arbeidsgruppens vurdering av «overordnede føringer og målsettinger» (punkt 4 i sluttrapporten), og ber om styrets tilslutning til at disse blir styrende for det videre arbeid med reform av 5. studieår.

3. Forholdet mellom 4. og 5. studieår

Arbeidsgruppen foreslår at dagens mulighet til å snu om på rekkefølgen på 4. og 5. studieår bør oppheves, for å sikre faglig progresjon fra år til år gjennom hele studieprogrammet (punkt 4 i innstillingen). Opplegget på 5. studieår må kunne forutsette at studentene har gjennomført 4. studieår. Dette hindrer ikke at det i individuelle tilfelle kan fastsettes unntak i en students studieplan, men fakultetet bør ikke generelt gi uttrykk for at det ikke spiller noen rolle om man har fullført tre eller fire år med studier får man begynner på 5. studieår.

Dekan og fakultetsdirektør slutter seg til denne vurderingen og ber styret gjøre det samme.

4. Strukturen på fremtidens 5. studieår – helårslinjer, masterlinjer, fordypningsemner på 20 sp eller mindre strukturelle endringer?

Inspirert av den forrige Studieordningskomiteens forslag til spesialiserte «linjer» på masterdelen av studiet³ drøfter arbeidsgruppen om det bør innføres «helårslinjer» på 5. studieår (punkt 6 i innstillingen). Arbeidsgruppen anbefaler ikke en slik løsning, primært av praktiske og administrative årsaker. Dekan og fakultetsdirektør ønsker tilbakemelding fra styret på om en modell med helårslinjer er noe fakultetet bør arbeide mot på lengre sikt, eller om ideen om helårslinjer bør legges bort av prinsipielle årsaker (studentenes valgfrihet, faglige kombinasjoner på tvers av eventuelle «linjer» mv.).

Arbeidsgruppens alternativ til helårslinjer er en variant med omlegging av JUS399 *Masteroppgave* (30 sp) til 8 fagspesifikke «masterlinjer» med en integrert opplæringsdel (punkt 8 i innstillingen), supplert med et større antall fordypningsemner på 20 sp. (punkt 9). Selv om de siste 10 studiepoengene er «frie» er det snakk om en omfattende og gjennomgripende reform av hele studieåret, med betydelige innslag av obligatoriske undervisningsaktiviteter.

Alternativet til arbeidsgruppens forslag, vil være et forsøk på å få til den ønskede nivåhevingen innenfor den eksisterende strukturen hvor studentene står fritt til å velge 3 spesialemer á 10 sp (omtalt som en «fri småemnemodell» av arbeidsgruppen). Det er grunn til å tro at økte undervisningsressurser til spesialemnene på 5. studieår vil føre til økt læringstrykk, og dersom ressursene går til studentaktiv undervisning på campus, vil det kanskje føre til økt tilstedeværelse av studentene på fakultetet. Selv om forholdene vil ligge bedre til rette for faglig fordypning på et emne på 20 sp, kan det nok oppnås reelt masternivå innenfor dagens modell med emner på 10 sp. dersom det tilføres betraktelig flere undervisningsressurser enn i dag.

³ Delinnstilling II fra Studieordningskomiteen, 28. April 2016, kapittel 3.7.

Forslaget om masterlinjer med en integrert (og obligatorisk) opplæringsdel er utførlig kommentert i en høringsuttalelse fra rådgiver Karitha Reisæter og seniorkonsulent Eivind Ramsøy Jerve, med tilslutning fra 12 kollegaer fra administrasjonen. Uttalelsen tar opp de administrative utfordringene ved arbeidsgruppens forslag. Dekan og fakultetsdirektør går ikke inn på disse utfordringene i dette saksforelegget, men bemerker at det er viktig å ha de administrative utfordringene med i den videre diskusjonen om reform av 5. studieår. At endringer innebærer administrativt merarbeid kan ikke i seg selv være avgjørende, men fakultetet må i så fall være beredt til å sette av de nødvendige administrative ressursene.

Til den overordnede diskusjonen om masterlinjer med obligatorisk undervisning, vil imidlertid dekan og fakultetsdirektør fremheve Reisæter og Jerves forslag om valgfrihet mellom en «eksamensmodell» og en «seminarmodell», slik som det er på ex.phil.:

Vi ønsker å legge frem et alternativt forslag til det skisserte opplegget som gir studentene større fleksibilitet og mulighet til å fullføre studiet det semesteret de er normert til. Vi foreslår at masteroppgaven deles slik emnet Ex. Phil er delt, med en «eksamensmodell» og en «seminarmodell». Dersom en student er meldt opp til «eksamensmodellen», skal vedkommende levere en masteroppgave slik som i dag. Det må vurderes nærmere om det skal inngå arbeidskrav i «eksamensmodellen» for å kompensere for den obligatoriske undervisningen som gis i «seminarmodellen», og hva form og innhold i disse kravene eventuelt skal være. Dersom en student er meldt opp til «seminarmodellen» skal vedkommende følge linjeundervisningen og levere eventuelle krav knyttet til denne, og en masteroppgave i tillegg.

For en del studenter vil nok seminarmodellen i seg selv være interessant og så progresjonsfremmende at man ikke trenger gulrøtter for å velge modellen. Vi vil likevel presentere to mulige gulrøtter for de studentene som velger seminarmodellen: fast lesesalsplass (se nærmere om dette i kapittel 8) og prioritert tilgang til interne veiledere og eksterne veiledere med ph.d.-grad. Dette vil være med på å skape ytterligere tilhørighet til studentmiljøet i perioden man skriver masteroppgaven.

Den skisserte løsningen vil avhjelpe de administrative vanskelighetene med den foreslåtte modellen fra arbeidsgruppens innstilling. Dersom en student ikke deltar på obligatoriske aktiviteter eller møter til obligatorisk undervisning, vil personen miste retten og godene ved å skrive på seminarmodellen. For å avklare dette på et tidlig stadium kan det for eksempel være obligatorisk å delta på x antall konkrete seminarer. Videre vil denne modellen gi studentene mulighet til å skrive innenfor alle linjer i alle semestre, der de som skriver på linjer uten undervisning må meldes opp til eksamensmodellen. Dersom for eksempel 2/3 av studentene velger seminarmodellen vil vi også kanskje ende opp med undervisningsgrupper av en mer håndterbar størrelse og med studenter som faktisk er motivert for å delta i gruppeundervisning.

Dekan og fakultetsdirektør mener en slik modell kan være verdt å diskutere nærmere, og inviterer styret til å uttale seg om dette. Prøvingen på «eksamensmodellen» må nødvendigvis være mer omfattende enn på «seminarmodellen», for å kvittere ut de av læringsmålene for masteroppgavekursene som på seminarmodellen dekkes inn av undervisningsaktivitetene, men det bør være mulig – for eksempel i form av en avsluttende muntlig eksamen hvor studentene må presentere og forsvare oppgaven sin. En løsning hvor studentene kan velge mellom en «seminarmodell» og en «eksamensmodell» vil også besvare de prinsipielle innvendingene mot mer obligatorisk undervisning som fakultetets læringsdesigngruppe kommer med i sin høringsuttalelse,⁴ og som også berøres i flere av de andre høringsuttalelsene.

⁴ Høringsinnspill fra Læringsdesigngruppen ved Det juridiske fakultet angående Delinnstilling I fra Arbeidsgruppen for revidert studieordning – femte studieår, s. 3-4.

Dekan og fakultetsdirektør inviterer styret i denne omgang til å komme med overordnede synspunkter på arbeidsgruppens forslag, i lys av de høringsuttalelsene som er kommet inn.

5. Innpassing av emner tatt ved andre institusjoner (utveksling mv.)

Arbeidsgruppen drøfter relativt utførlig hvilke konsekvenser den mener dens foretrukne modell for 5. studieår bør få for spørsmål om innpassing av emner tatt ved andre institusjoner, i Norge eller i utlandet (punkt 10). Forslaget har gitt opphav til en kritisk høringsuttalelse fra rådgiverne Ingrid Tøsdal, Eli Tjerandsen og Nathalie Gaulier, med tilslutning fra 8 kolleger, og dette ble også diskutert på det etterfølgende allmøtet 6. mai 2021.

Dekan og fakultetsdirektør anser det hensiktsmessig å vente med denne diskusjonen til innholdet av fremtidens 5. studieår er nærmere avklart.

Forslag til vedtak:

Styret tar saksforelegget til orientering saksforelegget og imøteser en senere sak med forslag til nærmere innretning av 5. året og reglementsendringer.

Karl Harald Søvig

dekan

Øystein L. Iversen

fakultetsdirektør

Vedlegg:

Vedlegg 1: [Innstillingen fra arbeidsgruppen for 5. studieår.](#)

Vedlegg 2: [Høringsuttalelser til innstillingen.](#)

27.01.2022 CSO/HHF